

285724

PĂMÂNT ȘI SUFLET OLTENESC

NICOLAE AL LUPULUI
PĂMÂNTUL CERE SÂNGE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

15 Iunie 1 Iulie 1934

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ
„PRINCIPELE CAROL” CRAIOVA

BIBLIOTECA „PĂMÂNT ȘI SUFLET OLTENESC“

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNA

Abonamentul anual Lei 100
„ „ „ ediția de lux „ 200

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

N. PLOPȘOR. Str. Sf. Dumitru Nr. 10 Craiova

Citiți și răspândiți

Biblioteca „PĂMÂNT ȘI SUFLET OLTENESC“

In „Universul“ de Duminică 16 Dec. criticul judicios Paul I. Popadopol a scris în foiletonul poginei literare, următoarele considerațiuni despre colecția „Pământ și suflet oltenesc“

Incepem prin a felicita pe d. N. Plopșor pentru ingenioasa idee de a aduna într'un mănunchiu de broșurele estive și plăcute la înfățișare, cu apariție regulată „de două ori pe lună“ pagini însuflețite de pe pământul binecuvântat al Olteniei. E singura cale mântuitoare care ne va duce la cunoașterea regiunii și la descoperirea tuturor germenilor de creațiune literară împrăștiati de Pronie prin diferite colțuri ale țării. Faptul de a o fi început d-sa constituie încă un titlu de glorie și nu ne îndoim că, din atâtea alte colțuri, pilda va fi urmată cu aceiași seriozitate.

După ce trece elogios în revistă, cele 7 broșuri care i-au parvenit „din colecția ce d. Plopșor, cu rost adânc, scoate la Craiova, contribuind, interesat

(Urmare în pag. III-a a copertei)

BCU Cluj Central University Library Cluj

SIBL. UNIV. CLUJ

4247^D - 4 XII. 1935

EXEMPLAR LEGAL

NICOLAE AL LUPULUI

285724

NICOLAE AL LUPULUI

— Notă Biobibliografică —

NICOLAE AL LUPULUI, pe nume adevărat Nicolae I. Popescu, născut în comuna Brădiceni, jud. Gorj la 1881, Octombrie 8. A urmat studiile secundare la Gimnaziul Tudor Vladimirescu din Târgu Jiu, fost Șef de Serviciu în Ministerul Sănătății, Inspectoratul I Craiova, actualmente pensionar și publicist.

A scris la revistele: Datina, Năzuința, Vatra, Buciumul, Adevărul literar și artistic, Universul — pagina literară; la ziarele Doljul, Gazeta Craiovei, Acțiunea, Oltenia Economică, Conștiința Națională, Biruința, etc.

A publicat: Poșada Gurenilor — povestiri din alte vremi, lucrare literară și broșuri de popularizare științifică, etc.

859-32 (Nicolae Al Lupului)

PĂMÂNTUL CERE SÂNGE

Era în anul acela o iarnă grea. Cârnelegile trecuse repede. În săptămâna albă ni se urâse cu mămăliguță și brânză, deși brânza era galbenă și untoasă. Găinile nu prea ouaseră, iar dela găște, mama nu adunase decât un „ou de bobolană“ cum le spunea ouălor de găscă, ca să avem câte unu de căciulă, la lăsata secului de brânză.

Noi, copii, așteptam cu mare nerăbdare Dumineca lăsatului de sec, căci mama făcea ca de obicei plăcintă cu brânză. Pregătirile începeau cu câteva zile înainte. Se alegea grâul curat bob cu bob, se usca, se măcina și se cernea prin două site dese. Brânza se desăra prin opărire, se fărâmița, se amesteca cu gălbinișuri de ouă și apoi cu orez fiert în lapte. Coca de făină frământată în unt, se întindea în foi cu care se căptușa pe fund și pe pereți ghiviciurile de pământ. Se punea înăuntru umplu-

tura, se acoperea cu alfe foi, care se ungea cu unt și totul intra la cuptor.

Când se scoteau ghiviciurile dela cuptor, plăcinta era crescută și bobotită peste margini, iar coaja subțire de deasupra galbină ca aurul.

Se umplea casa de miros plăcut, iar nouă ne lasă gura apă și ne sclipea ochii după câte o bucățică.

În ziua aceia băgam burta 'n draci.

A doua zi începea postul „săptămânei mari“. Mama muncea de zor la depostirea vaselor. Tigăile de cioaie se ardeau pe cărbuni până la roșu : oalele se ferbeau și frecau cu leșie; străchinile și lingurile de lemn de așșderea. De acum începeau Păresimile și știam că până la Paști nu ne era ertat s'o dăm prin dulce. Posturile se țineau cu strășnicie și după toate regulile pravilei.

În Marțea de după lăsata seculai de brânză zăresc la poartă, unde băteau câinii, că ne intră în curte un popă înbrăcat în antereu negru, urmat de un ungurean ce ducea de dârlogi un cal costeliv, iar de ciochina șeii atârna o pereche de disagi vârgași cu negru, ce spânzurau goi, până mai jos de scări. Tata care le eșse înainte 'i a-

duce spre casă, căutând să 'i apere de câini. Când au urcat scara în pridvorul casei tata spune :

— Binecuvintează părinte stareț!...

— Binecuvântat este Domnul D-zeul nostru acum și pururea și în vecii vecilor !... Amin ! și face semnul crucei spre ușa camerei. Tata a deschis ușa și au intrat în odaia mare iar eu după ei. Starețul s'a așezat pe un scaun la capul mesei dela fereastra din față, iar ungureanul 'și-a dat jos de pe umeri cojocul lung până la glesne, cu mițele de-o palmă de lungi, făcut din pei de berbeci netunși de un an.

Toată casa s'a împutit de miros de oaie și de brânză, par'că ar fi fost o târlă.

— Ce veste poveste, părinte stareț Irodioane?— întreabă tata care se cunoștea cu starețul.

— Am auzit că ai făcut fân mult și bun anul ăsta la Bogdănești și ai avea și de vânzare ?

— Am făcut din mila lui D-zeu fân, dar nu s'a prea făcut bucate. Potrivește D-zeu lucrurile, că dacă nu 's de unele sânt de altele.

— Păi, iacă de aia am venit cu creștinul ăsta de ungurean, la care am și eu oile mele și ale

mănăstirei Tismanei, că ne trebuie fân și am venit pe tocmeală.

— Părinte Stareț, la mine tocmeală multă nu încape, că eu îmi am socotelile făcute. Nici oaia cu doi miei, nici lupul păgubaș. Facem cum e bine, să eșim toți din nevoi. Am de vândut 20 de clăi de câte zece care clae; fân bun ca fraga: trifoi de pădure și mohor. La țarcul dela Valea Neagră am 16, iar patru le am la Bogdănești, rămase de anul trecut. Anul ăsta am adus tot fânul dela Bogdănești aci de 'mi am făcut pătuegele și și clăile din ograda pentru nevoile vitelor mele. La țarcurile dela Bogdănești aveam pagubă, că ori spargeau vitele țarcu și 'mi mâncau clăile pe dealături, băgând fânul sub picioare, s'au veneau hotomanii de prin Telești și Drăgoești de le smulgeau pe dealături cu cârligele, plecând cu căruțele pline. Cine 'mi ia fânul tot, 'i las cu zece poli clăia cu condiția să 'l mănânce cu vitele pe șeliștea mea dintre Râu și Bâlta Seacă. Dau săniile și] boi mei să 'și 'l care aci. Astai 'i tocmeală și mai mult nu stau de vorbă. Il vând ca pe tutun pe la oameni, că li s'au cam isprăvit pătuegele, iar pe „alba din sat“ încă n'au mâncat-o lupii.

Starițul a eșit cu ungureanu afară în prîdvor și ce o fi șoporăit între ei, nu știu, dar când au intrat, ungureanul zice:

— Apoi hai să fie cu noroc boer Ioane, după tocma dumnitale... Și dau mâna că s'a făcut târgul.

Ungureanul, o namilă de om lat în spete și în piept, roșu la față ca bujorul, își scutură pletele negre și lucioase ce 'i cădea pe umeri, trage de curelele catarărilor dela chimirul cu care era încins — un chimir lat de o palmă și un sfârtar, și începe a desface curelușele de pe dungă pentru a băga mâna în îndoitură. Începe apoi a scoate la poli de aur, pe care 'i numără grămăjui pe macatul înflorit, al patului.

— Noa! Asta 'i jumătate înainte; când aduc vitele, dau tot.

Tata 'și-a luat bani, după ce 'i a numărat, înodându-i într'un peșchir, pe care 'la dat mamei să 'i pue bine unde știa ea, iar ungureanul a prins să 'și încingă chimirul, pe lângă cămașa soioasă, scurtă, peste cioareci și lucioasă ca cioaia unsă.

— Neoagele astea de ungureni, nu 'și schimbă cămașa decât la Sf. Gheorghe ori Sf. Dumitru

spue mama strâmbând din nas, către o vecină tânără venită la noi.

— Cum dracu nu se umplu de lighione? întreabă vecina.

— Apoi le ferb în zer, și stregoaie.

După ce ungureanul 'și a luat cojocul și 'și-a pus pe cap căciula cât un hârdău, făcută dintr'o întreagă piele de berbec, 'și-a luat ziua bună și a plecat.

— Apoi în ia seară, să rămâi la noi cinstite părinte Stareț, că nu te 'i duce la Tismana acum odată cu punerea serei. Mâine om găsi noi vre-o sanie care să meargă spre partea locului.

— Rămân bucuros boer Ioane, numai să nu vă stânjenesc cumva.

— Nici o stânjeneală părinte Siareț. Ești aci la noi, ca la Sf, ta la stăreție. Slavă D-lui se găsesc de toate și am destule odăi: apoi către mama:

— Ia vezi tu Mario, să faci ceva de cină că avem oaspeți la casă: iar către Stareț:

— Până o veni timpul de cină mai odihneștete o leacă părinte, că te o fi obosit drumurile și alergătura.

Starețul și-a scos cismele, s'a lăsat într'o dungă

pe perine, și eu am șters-o binișor în odaia mamei, care plecase la cunia de jos, din casele bătrânești.

.
Seara după aprinsul lămpei, a venit la noi primarul Dârju, popa Niță dela mânăstirea de zid a Brădicenilor, socrul său popa Constantin numit „belimânzat“, Cartianul, vărul tatei, boierul Mongescu și cucoana Marița Brădiceanca, spre a fi mai multe fețe alese împrejurul Starețului.

Popa Constantin Belimânzat dela biserica de lemn a Dobroteștilor, și-a căpătat porecla în urma împărării unui mânzat, care sărise peste un gard de mărăcini cu pari ascuțiți. Când a văzut că 'i moare mânzatul, a plecat prin sat, iar oamenii fiind duși la muncă, a umblat popa pân'a dat de unul cam al dracului și cam nătăfleț.

— Hai măi să 'mi junghii un mânzat să nu 'mi moară mortăcin!

Nătăflețul după ce 's'a scărpinat în cap, a răs-puns privind chiorăș spre popă:

— 'L-oi junghia dacă 'mi-ăi da și mie de o pe-reche de opinci din pielea lui.

Popa care avea dreapta de binecuvântat, stânga învățată numai pe luat, iar cu piciorul nu putea

să dea, 'l a dat la toți dracii iadului pe nătăfletele. A pus mâna pe cuțit, a junghiat mânzatul și a început să-l jupoae de piele după cum e regula. O afurisită de babă a văzut isprava popei și a știricit în sat.

De aci mare scandal, că popa nu are voie să verse sânge, că s'a făcut nevrednic a mai purta sfințeie taine și că trebuie răspopit. Enoriașii săi din Melărița, nu mai da pe la biserica Dobroteștilor ci se ducea la gineri-său popa Niță, care nu mai prididea cu pomelnicele și căra de zor la saci de prescuri și căpețele.

De aci ceartă între popi și zarvă între oameni, cari nu mai voiau să dea popi Constantin pe care 'l botezase „belimânzat“, partea cuvenită din bucate, așa că bietul popă rămânea toamna cu pătulul gol, iar cu ginerile-său trăia ca pisica cu câinele.

Tata și cu frunțașii satului a potolit lucrurile, punând pe unul să declare că trecând întâmplător prin sat, a fost chemat de popa și 'i a junghiat mânzatul.

Numai așa oamenii s'au potolit și daravera asta n'a ajuns la protopop.

.

Seara s'a pus masă mare ca la praznic. Tata a scos țuică bătrână, din cea „roasă“ galbină ca chilibarul; păstrăvi de fag murați, și castraveciori în livej. Mama a adus la masă ciorbă de sfeclă umplute cu nuci și ferte în zeamă de varză; mâncare de sfeclă scăzute cu ceapă prăjită 'n uloi de nucă, mazăre bătută cu prăjală de ceapă și undelemn și boia; sarmale din făină de sâmburi de dovleac, cu sos de bulion de patlagele roșii, apoi ca friptură chiefteluțe de cartofi cu sâmburi de alune, prăjite cu uloi de semințe de dovleac. Și.. toate astea stropite cu vin din belșug.

Mama, ajutată de preuteasa popei Niță, gătise toate de post, ca pentru cinstite fețe bisericești, care sunt ținute să respecte după pravili Sfântul Post al Păresimilor, căci mama știa toate rândurile creștinești ale posturilor și ospeteii, după vechile obiceiuri.

Fiind mereu în cuhnie pe lângă mama și tigăile ei, îmi făcusem burta doldora de toate bunătațile, iar când mosafirii erau la masă, m'am strecurat în pat cam după sobă, căscând ochii la tot ce se auzea și ciulind urechea să prind ce se vorbește.

— Cu vânzarea fânului, ai făcut o afacere bună mai vere loane — spune Dârju.

— Ei nu lasă D-zeu pe om! Anul trecut când s'a făcut fân pe toate măidanele, îmi dau ungu-
renii preț de batjocură și nu 'l am dat. Mi am
socotelile mele.

— Da de ce ai ținut să ți se mănânce fânul
pe siliștea mare? — întrebă starețul.

— Apoi acolo unde târluesc oile și 'și lasă bă-
legarul, de unde luai un car de bucate, ei două
că gunoiul de oaie îngrașe bine pământul... Și,
asta a fost socoteala:

— Bine c'ai vândut și pe cel dela Răchiți că
până 'n primăvară da bușneagu 'n el, spune Dârju.

— Nici nu știi vere Gheorghe ce fân e ăla.
Fiecare clae are 25 de care, așa că oricât ar fi
stricat, hai să 'i zicem cinci care, și tot e în
câștig unguceanul cu 20 de care bune și îndesate.
De n'o fi mulțumit de afacerea pe care a făcut-o,
nu știu cine Dumnezeu 'l o mai mulțumi pe un-
gurean.

— Apoi asta 'i adevărat — spune starețul, că
în dârdora unguceanului, am umblat eu trei ho-
tare de județ. Am găsit ici colea câte trei patru

clăețe să le ei în băț, dar la Bogdănești 'i au spus oamenii care au ajutat la grămădit, câte care sânt în clae.

: Am spus ungureanului să facă târgul de sârg că are aici de târluit până 'n primăvară, și să nu stea de țigăneală cu boerul Ion, că nu ese din ce a spus odată, măcar de 'i or putrezi. clăile pe loc. Așa 'i că am dreptate?

— Așa 'i părinte Stareț.

— Bune livezi, livezile D-tale dela Bogdănești — spune popa Niță!... — nu te lasă niciodată din fân fie cât de secetă! Eu am dat de fundul pă-tuiagului și la D-ta 'mi e nădejdea să es din iarnă și din plug...

— De ce la Bogdănești și nu la Răchiți? — întrebă Dârju.

— E bine zis la Bogdănești — răspunde Starețul — că acolo a fost moșia urmașilor unuia Bogdan, ce se trăgea din neam sârbesc și sânge de domn.

— Da mie 'mi-au spus bătrânii că au fost răchiți pe toată partea locului dela vărsarea ogașului Mălueroasa și pâna la împreunarea Bălțișoarei cu Bistrița și mai sânt ici colea și acum.

— Stăi să ne înțelegem, spune boerul Mongescu bătrânul. — A fost pe cât știu eu răchiți, de te pitulai în ele mai abitar ca în codru. Dar oamenii aveau nevoie de iarba de sub ele și au început a le cura și face livezi. Când chemai pe oameni la muncă spuneai :

— Mergi măi la răchiți?... Și a rămas numirea locului „Răchiți“.

Răchițile, erau în livezile și moșia Bogdăneștilor, cum ar fi o tufă de șoc în ori ce livadie.

— Dar cine au fost Bogdăneștii ăștia, de nu se mai aude acum de neamul lor? întrebă Dârjiu, care ca primar vrea să știe mai multe în treburi de moșteniri.

— Eu cunosc tărășenia asta — ia cuvânt starețul — dar e tare mult de atunci! Am auzit-o povestită de un călugăr bătrân, trecut de 90 de ani, pe care 'l am apucat la Tismana.

Era de prin părțile Vâlcei, nu 'mi aduc aminte de unde, dar în tinerețe fusese cântăreț de strană și învățase jugrăvia la Cozia cu un meșter bătrân, care lucra sfinții pe moale să nu se mai șteargă în sute de ani.

După ce a făcut rost de parale cu meșteșugul,

a intrat în tagma sălugărească și s'a purtat pe la muntele Atonului și apoi pe la toate mănăstirile sârbești de peste Dunăre după care a venit iar la noi la Tismana, unde ținea „hronic“ de toate întâmplările ce au fost ale Domnilor din bătrâni..

Știa de toate moșiile și delnițele Tismanei, având dele de toate hrisoavele de dăanii făcute de domnii și de boeri.

Era tare cărturar, căci citea pe slovenie și pe grecește de era chemat și de Episcopia Argeșului să descurce scrisurile vechi.

Apucase Tismana, când avea chilii de lemn, pe care eu nu le-am apucat.

— Ei ce spunea călugărul de Bogdănești ? întrebă Dârju nerăbdător.

— Spunea că p'acea prin părțile locului, era un boer mare numit Urlan, care avea culă vestită și sălaşuri pe apa Bâltei, cu toate pământurile de o parte și de alta până la vărsarea ei în Bistrița.

Boerul Urlan, avea sate sub poruncială și ca dișmași, dela apa Șușiței și până la apa Orlei, cu boeri mai mici sub ascultare.

Ale lui erau toate stânele și bacii dela piatra Cloșanilor până la curmătură Jiului.

— E adevărat că trebuie să fi fost vre-odată

un boer cu numele Urlanul, că altfel locurile dintre Deal și Bâlta, nu s'ar zice „Urlani“. Pe Urlani am și eu niște curele de pământ cumpărate dela unii ai Popii Stanciului, neam care s'a stins cu totul de acum 50 de ani și mai bine... Da vorba 'i unde să fi fost curțile Urlanilor? Intrebă tata.

— In „Cărămiziile Drăgoeștilor“ mai la vale de moara D-tale, pe apa Bălțișoarei — răspunde popa Belimânzat — că acolo sânt urme de ziduri vechi de scapără plugul și sapa în ele.

— După câte știu ieu vere Ioane, moștenitorii Urlanului și cu ai Popii Stanciului, au avut judecări pe pământuri, hei, tare de mult, de când era curte domnească la Târgoviște.

Asta am aflat-o dela Domnul Ștefulescu dela Târg, care m'a ispitit când 'i am adus niște hârțoage vechi, dacă mai sânt p'aici urmași cu numele Urlanului și ai Popii Stanciului, care au avut judecată la divanul din Târgoviște — spune Dârju; iar Starețul:

— Păi vedeți că ce vă spui eu 'i adevărat, că doară au fost scrise în hronic?

— Ia mai spune părinte stareț, că vedem — că grăești adevărul — se amestecă cucoana Marița,

— Și... cum vă spuneam!... Boerul Urgan, hălăduia 'n de bine pe locurile astea.

Curtea lui era plină de toate bunătățile lumii; munții plini de oi și de capre, grajdurile de cai, ciiarurile de vite mari. Beciurile erau pline de buții și butoate, cu vin de Runc și de Arsuri, cămările de putini și burdufe cu brânză. In ceardacurile largi și cămările mari, jupânița nu prididea cu țasutul pânzelor de in și cânepă, ori al postavului din mițe de miel și al dimiilor din lână de bârsană. Era ajutată de claca fetelor și muereturilor din satele de pe moșia Urganului.

In bolnițele boltite de deasupra beciurilor, se înălță viguri peste viguri de postav boeresc, de dimie trainică și trâmbe peste trâmbe de pânză de in subțire ca foaia de ceapă și trainice de săle tot porți.

In fie care an veneau negustorii armeni de cumpărau pânzeturi subțiri, pentru negoț cu cetatea Bizanțului, adică Țarigradul.

— Adică cu cetatea unde a trăit Sf. Împărăteasă Elena? întreabă mama.

— Tocmai; da acum, nu mai e a creștinilor ci a păgânilor de turci — complectează starețul.

— Se făcea atunci logofeteasă Mario, lucru mueresc trainic și bun de se dusesse vestea de dimiile și pânzeturile de prin partea locului, încât erau tare căutate. Jupânițele boerilor, jugrăveau cu acul pe pânză și mătăasă, ca să îmbrace icoanele sfintelor bisericii !... Azi, boeroaicele au început să aducă lucru de boltă putred de prin ale străinătății !... Se schimbă lumea—spune starețul cu amărăciune.

După ce cucoana Marița 'i mai umple o oală cu vin, începe iar povestea.

— Intr'o zi boerul se plimba prin ceardacul de sus al foișorului, când zărește peste zidurile curții, un călăreț învăluit în nouri de praf, care duce din fugă un corn de bou la gură și trâmbițează scurt. Boerul face semn de sus spre porți, care se deschid și călărețul strunește la scară.

Calul cade plumb la pământ, călărețul sare sprinten, scoate din sân o scrisoare, urcă scara, îngenunche în fața boerului și 'i o întinde.

Boerul o apucă, se închină, sărută pecetea și o desface.

— Pentru cine mai ai scrisori voinice ?

— Pentru boerii Rătez și Buligă de dincolo de

Orlea, pentru Hârgotă și Hăldanu din părțile Băii de Aramă, și apoi pentru Hinea și Vânanu din spre Olaturile Dunării.

Boerul bate 'n palme. O jupâneasă se ițește dintr'o cămară și vătaful se înfige la capu scări.

— Să ospătezi după cuviință pe voinicul ăsta și și să-i pui ceva și la disagi — apoi către vătaf:

— Pune să mute obânca și șeaua de pe calul care a crăpat, pe roibul cel breaz acum de sârg, scoate potcoavele la cel mort, pune-i pielea în privity, dă-i carnea la câini și spune să sune chemarea. După ce isprăvești, pleacă să se aprindă focurile la locurile știute, dar să lumineze numai spre Apus. La munte să nu treacă de poenile Mănesei.

— Am înțeles boerule!...

Și vătaful după ce 'și a dat poruncile, s'a asvârlit în șea, mistuindu-se pe cărările ce ducea la locurile știute, iar în urma lui a plecat călărețul cu ștafetele lui Vodă, mistuindu-se pe cărările codrilor din spre apus.

Boerul a chemat pe diacul grămătic, că el știa să scrie mai mult cu sabia decât cu pana, ca să-i citească scrisoarea scrisă pe slovenie, în deamă-nuntul ei.

Boerul dacă știa să poarte bine sabia, la buchișit pe slovenie nu știa mai nimic, dar ștafetele lui Vodă aveau anumite semne, după care boeri necărturari știau dacă e chemare la război, la divan ori poruncă de descurcat pricini locale.

La semnul de primejdie nu trebuia pierdut timpul cu citanii, ci trebuiau porunci repezi scurte și chibzuite. Gramăticul după ce citește scrisoarea o, dă pe românie cam așa după câte 'mi aduc aminte :

— Io, Alexandru Voevod, cu mila lui D-zeu Domn stăpânitor al țării Ungro-Vlachiei, Severinului, Almașului Făgărașului și tătutor olaturilor tătărești până la Mările Putride, fiu blagoginstitului Radu Voevod, scriu cinstitei tale fețe boiar Urlane, să 'ți aduni toți ortaci tăi și toți hăidai ce 'i avea pen partea locului și împreună cu toți cinstiții boiari ai domniei mele de pe melea-gurile acele, la care trimes'am ștafete, să vă adunați cu toate oștile voastre și cu strânsură ce veți avea, să dați război cu cânele de Rigă Robert, Crai al părților ungurești, care vrea ca eu și cinstiții mei boiari să fim birnici supuși sub călcâiul lui, cum nu ne-a fost neamul nostru în veac

de veac. Că doară tatâne-meu și cu părinții voștrii bătrânii boiari den partea locului și din preajma Curței mele, am dat chiot și jaf tătarilor, care spârceau turmele voastre și vă strica stânele, de au fost goniți până la sălașele lor de lângă Marea Putredă, și am întins stăpânirea țării până la livezile de ernatic ale ostrovelor dela Dunăre și până la Mare. Acum câinele de talian, ajuns crai unguresc, vrea să fie ca împăratul Machidon — să supue toate olaturile lumei, că deșartă mândrie, îl ațâță spre vărsare de sânge și lăcomie fără margini.

Mi-o trimis vorba, că dacă nu mă inchin cu smerenie, eu și boiari mei, ne or scoate trăgându-ne de bărbi din vizuinile noastre de urși.

Dar știu eu gândul câinelui. De când noi am mântuit țara de tătari lărgind hotarele, ni s'au înmulțit turmele și stânele pe toate plaiurile; stupăriile sunt pline de uleie, care ne dau miere și ceară pentru sfintele biserici, iar jîtnițele gem de bucate, de vin negustorii cu bănet din toate părțile să ne umple chimirele și sipeturile și de aia râvnește la noi câinele și cu zavistnici lui papis-tași. Ar vrea dijmă, lâna turmelor noastre, ber-

becii noștri și brânza cășeriilor noastre să neguțătorească cu Râmul, de unde să le vie câte scumpătăți toate: scule de aur, petre nestimate și țoale de mătasă și aur.

Noi am desrobit cu sabia vechea moșia dela tătari și nu putem fi dijmașii unui Crai trufaș, de lege papistășească, ce a venit să ne calce hoțește.

Pe mine nu m'o putut frânge, c'am prins de veste și am strâns putere de oști la timp, așa că s'o tocmit să ne dea pace și să plece pe unde a venit. Dar să bagi seamă că, câinele nu se întoarce pe unde a venit, că 'i e flămândă liota de pe lângă el și cum s'o abate să 'i dați la moacă, că eu 'mi-s ca copoiul pe urma lui... și cine ce ce caută, aia trebuie să găsească.

— După ce diacul grămătic a mântuit cu scrisoarea lui Vodă, a început să scrie ștafete pe țiplă de epure—că hârtie nu se dovedea—după poruncile Urlanului, către boerii în ascultare: lui Arcanu de peste deal, lui Stolojanu de pe apa Jaleșului, lui Gogoiu de sub Pleșa, lui Gureanu din **Posada Gurenilor**, lui Rătezeanu dela Orlea. Călăreții au sburat cu ștafetele în toate părțile vânturilor...

A trimis vorbă și porunci bacilor dela stâne : lui Mănăilă din poenile Mănesei, lui Boroșteanu care stăpânea în Needeia și Nedeuța, și care 'și avea spița neamului dela unul Bora cel Mare, cu cetate de piatră dincolo de isvoarele Streiului, lui Rostovan de dincolo de Bulzu și lui Neagoe dela Poiana lui Negru Vodă, ca să fie gata cu toți hăidăi și lotri lor pentru hartă și zile de primejdie.

Seara s'au umplut curțile Urlanului de călăreți și oameni de oaste, începând pregătirea de război mare.

Vătafii curței scotea de prin bolniți legături de lăncii ascuțite, vrafuri de săgeți pentru arcași și le împărțea pe căpeteniile cetelor.

Țigani dela sălașele curței, au început potcovitul cailor, telalii potrivirea hamurilor, iar jîtnicerii încărcarea cu provizii a carelor de război.

Odată cu apusul soarelui au început să se înpânzească vâlvătai de foc, în vârful unor anumiți copaci din păduri, apoi pe coamele dealurilor și până sus în munți.

Satele pitite în umbra codrilor și văilor munților au prins de veste că 'i primejdie și au început tragerea clopotelor.

În noaptea aceea se știa de toată suflarea că va să fie război mare.

Oamenii 'și au dus grâul la gropi, făcute mai înainte și arse ca oala pe dinăuntru, ca să fie păstrat ca în jitițe, și ferit de prădare.

Învățase din moși strămoși cum să 'și ferească avutul. Gropiile erau săpate la tulpina câte-unui copac scorburos și după ce era arse și astupate bine lăsa să crească iarba pe deasupra, ca să nu se cunoască nimic. Grâul se turna prin scorbura și aluneca în groapa printr'un fel de scoc.

Scorbura se astupă cu humă, apoi cu frunze și pământ negru de scorbura, căci nu trebuia să ese nici miros.

Tătarii aveau câinii mici, numiți „boldei“ care aflau grâul și în gaura de șoarece. Acolo oamenii 'și păstra bucatele cu anii fără să se strice de ploii ori să mucigăiască cumva.

Războaiele le aducea pe lângă jaf pârjol, și foamete cumplită, de trebuiau bieți oameni să 'și facă turtă din coaje de copac și cu făină de ghindă, de se tăbăcea și mațele în ei.

— Dar vitele, le puteau scăpa părinte ? întrebă

mama îngrozită de necazurile ce s'abătea odată pe capul bieților creștini.

— Cei care aveau vite, le vârau prin bungeturile, hățișurile și tihărăile pădurilor pe unde numai pasărea putea sbura. Și astea era din vreme pregătite. Oamenii lăsau să crească încâlciți între ei mărăcinii și păduceii în inima codrului, în locuri anume alese pentru ferirea vitelor.

Drumul pe unde se băgau vitele, era așa meșteșugit, că numai căderea unui copac înțânat, ori a unei pietre mari, 'l închidea fără puțință de trecere. În ascunzișurile de vite, se făceau din vreme pătuege cu fân ori frunzare, atât cât să de ție să nu moară de foame.

Dacă vitele se dau de gol prin răgerile lor, și s'abătea vre-o ceată de prădălnici, apoi truda le era curat degeaba. Trebuia sute de oameni cu topoare, să taie un drum cât de mic prin bungetele de mărăciniș, dese ca peria, încâlcite cu părul dracului. Săgețile nu puteau bate până la ocoale, iar pe drumul ce ducea la ele, era vai de cine se încumeta, că ori îl plesnea o ghioacă venită ca din senin, ori 'i șuera prin inimă o săgeată sau se rostogolea un bolovan de nimicea o ceată.

Ori cât de lihniți de foame, năvălitori, nu găseau în calea lor decât pustiu și moarte, căci oamenii știau să înfrunte acele vremi cumplite!

— Dar oamenii cum o duceau din ale mâncari în zilele acelea grozave părănte stareț? întrebă Dârjiu, căruia 'i plăcea să mănânce bine, din ori câte bunătăți ale lumii știa.

— Doseau prin copacii pădurilor săculeții cu făină făcuți din piele tăbăcită de vițel, care apăra făina de umezeală și stricăciune și mai aveau ascunse la locuri știute, pastramă de capră, burdușele cu brânză și burdufe cu tocan, sau „sloi“ dar toate puse la locuri înalte ca să nu le descopere „boldei“ după miros.

— Tocanu 'i foarte bun, că eu am mâncat tocan făcut de un baci din Gura Plaiului, care știa să-l facă ca 'n legea veche — spune Dârjiu ștergându-și mustățile stufoase și ducând sub ele o oală cu vin, pe care popa Niță 'i-o umpluse lui și starețului ca să aibe spor la vorbă, apoi lămurește :

— Am văzut cum îl face. Tae un berbec sau doi din cei bătuți, cu său pe ei ca slănina pe porc.

Tae său în bucăți mari, apoi carnea desfăcută

de pe oase o toacă mărunț ca pe bureți și o pune în căldarea unde a fert săul până la topire și o ferbe până seacă de tot și nu mai easă abur din ea. Se pune sare, cimbru și sunduc, apoi se pune într'un burduf uns pe dinnăuntru cu rășină de brad, Se făcea drui de tare, de puteai tăia în el ca'n ceară. Era destul să tai din el o felie și s'o încălzești puțin într'un laboș, că mâncarea era gata. Da ce mâncare !... O bunătate !... Baciul spunea că se pune la tocan sau sloi cum 'i mai zic și măduva dela alte oase — oase de bou de pildă — și atunci nu se dovedește ceva mai bun.

— S'a dus baciul din vremile de odată, care știa să facă tocan bun, și pe care 'i am apucat și eu — spune boerul Mongescu, care fusese sameș, prin părțile Mehedințului.

— Dar dacă le găsea bucatele, ori D-ne ferește nu se făcea de ajuns, cum trăiau bieți oameni părinte stareț ? — întreabă mama cu gând să 'i înbie pe stareț, să povestească.

— Vai de om ! Trai de câine !... Trăia cu jir, cu ghindă și cu mămăligă de urzici.

— Ca pui de curcă și boboci de rață — spune zâmbind cucoana Marița.

— Păi și astă-zi ungurenii știu să facă „mămăliga de urzici” când li s'a isprăvit „de moară” spune tata. — Eu am mâncat la stâna noastră din Nedeuța, că având treburi pe la zătoanele de sub Gârbovu, isprăvisem merindea din traistă, Nu e rea mămăliga de urzici, dacă o mai dai prin ceva jîntiță, așa că poți trăi mult și bine fără mămăliga de acasă.

— Ei și pe urmă, pe urmă, părinte stareț, că 'ți luarăm vorba din gură?

— In zorii zilei Urlanul 'și avea întocmite ce-tele pe căpităanii, bine numărate, înarmate cu ce trebuia și gata de război.

— Eu cred că la numărătoarea era și de cei ce dau bir cu fugiți, întrerupe Dârjiu, care ca primar, știa că unii flăcăi nu se prea ducea bucu-roși la oaste, iar alți erau dați dezertori.

— Ferit-a sfântu. Era lege și atunci! Boerul după vechile datini, era stăpânul pământurilor date lui ohavnice de Vodă, cu chrisov la mână de stăpânire neștirbită sub blestem, pentru fii, nepoții și strănepoții lor,

Boeru da omului vatră de sat, loc de arătură și de cositură, apoi ciair pentru pășunat vitele și

lemn din pădure câte 'i trebuiau să 'și facă bordeiul cum o vrea.

Din bucate și din cositură lua din zece una, afară din ce se făcea în vătra satului.

Dela oi lua zeciuială din miei și zeciuială din brânză. Din vite mari nu lua nimic.

Oamenii mai făcea zile de clacă la binale, la drumuri, la poduri, la arat, la secerat și la cărături, câte douăzeci cu brațele și câte zece cu caru pe an. Din curăturile făcute nu se lua dijmă zece ani.

Femeile și fetele făcea zile de clacă jupânesei la torsul inului, a cănepei, a canurei pentru dimii, la melițat, dărăcit, urzit, năvădit și țesut. La rășboaietele jupânesei, învăța fetele țesutul și toate isvoadele de răuri în argea și în gherghet.

Flăcăi aleși de boer pentru oastea lui, trebuia să ție cai de călărie. Ei avea drept de stăpânire ohavnică pe seliștele din vatra satului, dreptul să cosească livezi fără dijmă din fân și nici din bucate, numai dijmă pe jumătate din poame și din vii.

Cei pedestri, adică sulițașii, arcânarii și ghiocașii, nu da dijmă din bucate și din vite, dar nu erau

scuțiti din clacă. Călăreții aveau drept de vânătoare pe moșiile, munții și pădurile boerului cu drept de dijmă 'n jumătate din vânat și din peile jivinelor sălbatice.

Ei trebuia să însoțească pe boer la vânătoare prin codri și pe munți, ca să 'și amiruiască blănuri pentru șube și căciulii să nu semene căpitanii cu bacii și haidăi stânelor.

Boerul făcea muștră cu ei, rânduindu-i pe cete și căpitanii, învățându-i meșteșugul rânduiala și tocnierea de război, ca să știe fiecare ce are de făcut la vreme de cumpene.

Și era — așa se spune — boerul Urlanul — un căpitan strașnic peste boerii și cetele lui.

Da porunci scurte; în chiote aspre, se avânta urlând în vâltoarea vrăjmașilor, de aia codri, că de aia 'i s'a dat numele de: Urlanul.

Când s'au ivit cetele ungurești pe lunca Ceaurului prădând și arzând, 'i a venit ștafete Craiului, că vine dinspre Dunăre Crăișorul Bogdan cu oaste sârbească și boiari lui Vodă 'i au zătonit calea Severinului. Atunci Riga Robert, Crai al părților ungurești, 'și-a tocmnit oastea să treacă prin Valea Gurenilor în sus spre plaiuri, de unde să

scoboare dincolo de munți pe la Câmpul lui Neag și a trecut oastea Frâncilor cea înbrăcată în fier înaintea oastei regești, formată din călăreții muiți în fireturi de aur, în mijlocul cărora mergea regele în cleașca lui, cu steaguri, și care cu scule și corturi, și a apucat-o pe Bistrița 'n sus.

Când au ajuns în lunca Teleștilor, în dreptul Răchișilor, au început să bată prăștierii Urlanului, svârlind grindină de pietrii și arcași din răchiși ploaie de săgeți. Frâncii și călăreți regești, au trecut podul Bălțișoarei bulucindu-se spre munte în spre Bâlta și Posada Gurenilor, iar grosul n'a mai putut trece, că de dincolo de Bistrița 'i a încușat cetele lui Retezeau, ale lui Hăldanu și Hârgotă, întinse sfoară din dealurile Săucei, până în Dumbrava Tismenei și Nucetul Gurenilor.

Din urmă au venit cu ai lui Crăișorul Bogdan, și a început bătaia cea mare în toată legea pe viață și pe moarte.

S'a făcut aci în luncă tăere mare de oameni și a luat Bogdan pradă mare de provizii și robi o mulțime, că n'a mai fost loc de scăpare.

Urlanul, după stavila dela Podul Bălțișoarei, unde 'i a lăsat pe unguri ca în strachină pe sea-

ma lui Bogdan, a trecut cu boiarii și căpitanii lui mai în sus, după lăncierii și arcașii grei care urma călărimea Craiului, ca oaste domnească aleasă și a început a buciurma poruncile de harță către Arcanu ascuns cu harcănari lui în pădurile Sănăteștilor alături de ghiocași de sub ascultarea lui Gogoiu.

Când a fost să sue Frânci plaiul muntelui pe sub Căciulata, a dat de toate potecile închise de bacia stânelor și haidăi lor aținându-se la strâmtori gata a prăvăli stânci și trunchiuri numai aținate. În sus era prăpăd de moarte în jos chiote de bătaie în toiul ei căci Urlanul se îndrăcise ca o fiară văzându-și curțile puse în flăcări de călărimea ungurească și a dat poruncă ca unul să nu scape cu viață, Ștafetarii 'i a adus vestea că Vodă cu oștenii curței e gata să treacă apa Jiului să le vină în ajutor.

— Să vie Vodă sănătos, că până atunci sfârșim noi a răspuns ștafetarului și a dat poruncă lui Stolojan să atace pe călăreți Frânci, cei îmbrăcați ei și cai în zale și platoșe de fier, care se tocmiseră în linie de bătaie sub poala muntelui unde e acum satul Frâncești. Pe aceștia 'i a

doborât căpitanii Urlanului cu meșteșug. Călăreții Arcanului se slobozea spre ei în fuga mare, întinși pe coamele cailor mici de munte, dar ca focul de juți, chip ca să se isbească cu călăreții Frânci, călări pe cai ungurești și ferecați în fer, ca și cum ar fi vrut mieii de lapte să se bată cu berbecii. Dar când era la o lungime de luncă, svâc, răsucea calul în loc și svârlea cu lațul după gâtul ori trupul călărețului, care era smintit și răsturnat din șea, de lațul tras în fuga nebună a calului. Cădeau Frâncii, bălăbănind din mâini și din picioare ca niște gândaci răsturnați pe spate. După harcănari, veneau alți călăreți care isbea în cei căzuți, cu niște săcuri cu coadă lungă și cu un fel de cioc ascuțit ca pliscul de vultur, care străbătea prin zale și 'i prohodea pe vecie.

Văzând Frâncii prăpădul, s'au strâns în rânduri dese, cu săbiile lungi ridicate în sus deasupra capului spre apărare de jur împrejur, cum sânt țepile pe arici, ca să se poată apăra mai bine, înlesnind trecerea regelui cu călărirea și boerimea lui. Dar Urlanul era leu neadormit și vulpe bătrână în trebile războiului, că de cum 'i a văzut

că se întocmesc în roate, a dat poruncă Stolojanului să intre în treabă cu căngiari lui și lui Gogoiu să 'l urmeze cu ghiocași.

Aceștia aveau un meșteșug și mai afurisit. Aveau un fel de ghiare de fier, la fel cu ghiara de uliu, legată cu lanț de fier pe două lungimi de sabie și apoi frânghie împletită din păr de coadă de cal, pe care știau să le asvârle din fuga calului în mijlocul roatelor de care nu te puteai apropia. Ghiarele căngierilor se agătea de zale, de platoși, de picioarele cailor și călăreții grei sub povara lor de fer, era răsturnați. Ghiocași venea de rând. Aceștia avea la capul unui băț ca de lungimea lănciei, un lanț de un cot de lung și la capăt o ghioacă din rădăcină de corn în care erau înfipte piroaie de fier cu măciulia ascuțită ca dintele de mistreț.

Cu lovituri de ghioacă, se turtea chivere, se rupea zale, și se afunda în carne platoașele.

Rând pe rând au căzut sub loviturile ghiocașilor, călăreții Frânci, cum cad cărămizile dintr'un zid lovit până la prăbușire.

Călăreții regelui, pedestrima și ceata curtenilor, au apucat-o pe valea dela **Posada Gureni-**

lor, că doară o putea eși la plaurile de sus, dar dincolo de apa Bistriței era neclintite cetele Hâldanului și ale lui Hârgotă, cu prăștierii și arcașii lor.

Când a ajuns pedestrimea și călărimea Craiului sub piatra Boroșteanului ținând cursul apei și coasta Cracului Cârstei să ese spre muntele Boului, a început a curge pe coaste: stânci, bolovani și trunchiuri de copac, măturând în calea lor oameni și cai.

Urlanul a început în Nucetul Gurenilor cu boerii lui, bătaia în lege cu curteni regelui și s'a făcut acolo mare vărsare de sânge, de a pierit floarea boerimii ungurești împreună cu pecetarul craiului.

Riga Robert Craiul Ungariei, a scăpat înbrăcat în haine de cioban, cu cojoc mișos și căciulă de țurcană, cu câți-va de ai lui, rănit și prăpădit ca vai de capul lui. L a ajutat să scape un baci care știa ungurește ce a fost cumpărat cu bani și făgădueli. Cu abia câți-va credincioși de ai lui, a ajuns în țara Ardealului și găzduit de ne-meși a ajuns la cetatea Devei și de acolo la Buda unde 'i era scaunul.

Oastea lui a fost nimicită cu nemilostivire de

prăștierii, arcașii, harcănarii, cângierii și ghiocașii Urlanului, de petrele și butucii bacilor dela stâne și a căzut în mâna Românilor drept pradă arme, scule de aur și argint, visteria craiului, toate șteagurile, corturile și carele de luptă, pe lângă arme și prinși o mulțime.

Vodă a întărit Urlanului stăpânire pe noi moșii și munți, dându-i din prăzi să'și facă curțile din nou, iar crăișorului Bogdan 'i a dat moșia dela îmbucătura Bălțișoarei înainte, pe amândouă maulurile Bistriței, să 'i fie ohavnică lui și urmașilor.

De aia se zice locurile de pe acolo „La Bogdănești“, că locurile au fost moșie, urmașilor din neamul lui Bogdan.

A fost în zilele acelea cumplită și mare vârsare de sânge pe locurile astea, cum a fost și mai pe urmă și cum are să mai fie!... încheie starețu.

— Ba să ne ferească Dumnezeu, să mai fie ce-o fost, spune mama închinându-se în spre icoane.

— Hei, logofeteasă Mario și D-voastră prieteni, să știți dela mine, că pământul spurcat de sânge, sânge cere. Asta e lege! S'o țineți minte dela

mine, că sânt bătrân am aflat multe, am văzut multe. și multe le știu de adevărate, — spune starețul ridicându-se în sus, — în semn că cina s'a sfârșit și e vremea de culcare.

* * *

Ca copil 'mi a rămas în minte povestirea bătrânului stareț Irodion dela mănăstirea Tismani, și când pe câmpia ce se întinde dela Frâncești încoace, găseam câte un pinten ros de rugină, îl arătam tatei, care 'l arunca la ferăria veche, spunând :

— A fost pe acolo război mare în timpurile de demult.

În gândul meu îmi spuneam ce ar fi să găsesc și pecetea Craiului Robert, cu care 'i a rămas îngropată și puterea, atribuindu-i în gândul meu puterii misterioase, care m'ar face stăpânitor de multe țări !...

Am mai ținut minte vorba starețului că pământul spurcat la sânge, sânge cere și ruga mamei înspăimântate „să nu mai fie ce-o fost“.

Ciudată asemănare, că de ce 'i a fost frică n'a scăpat! Feciorul ei mai mic Dumitru, zace sub

glie nu se știe unde, prin poenile Rostovanului, iar sub poalele muntelui, unde s'a desfășurat bătălia Urlanului, a fost distrusă Divizia XI Bava-reză, ai cărei ulani sub coastele Piuei și ale Pleșei, și au împușcat caii și au căutat scăpare care cum au putut.

Și... a fost aci mare vărsare de sânge, în zilele noastre, așa cum a profețit starețul Irodion — „pământul spurcat la sânge, sânge cere“!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și dezinteresat, la ridicarea și lămurirea regionalismului literar — la cunoașterea acestui ținut mănăs și prin astfel de producțiuni. „D-l Paul I. Papadopol închee: Dacă adăogăm faptul că fiecare broșură e într'adevăr caracteristică și că poeziile sunt precedate de portrete și notițe biografice ale autorilor respectivi — suntem deplin lămuriți și asupra metodei sănătoase și complete pe care d-sa a folosit-o, aducând în egală măsură servicii și literaturii și scriitorilor înșiși — în cea mai mare parte tineri talentați, dar nu îndeajuns de apreciați“.

Paul I. Papadopol.

BIBLIOTECA
PĂMÂNT ȘI SUFLET OLTENESC
SUB ÎNGRIJIREA ȘI ÎNDRUMAREA LUI N. PLOPȘOR

Artă și literatură cultă

CĂRȚI TIPĂRITE 1934

Poezia : Basarabeanu Dem., Dobridor Il., Jaleș C.,
Manea C., Milcu N., Păunesu-Ulmu T., Roiban G.

Proza : Nicolae al Lupului., N. Plopșor.

Epigrama : Popescu-Polyclet C. I.

Cronica istorică : Dionisie Eclesiarhul.

CĂRȚI APĂRUTE 1935

Poezia : V. Popa Măceșeanu

VOR APARE

Poezia : Alexandrescu I., I. Burlănescu-Alin N., Ciurezu D., Demetrescu Traian, Ghenescu M., Mara Ion, Pârăianu Em., Preda Savu, Aurel Tiță, Vulovici N.

Proza : Chițibura I. Gh., Cristescu Traian.

Epigrama : Calotescu-Neicu C. Al.

Arta și Literatura Poporană

Ghicitori, Balade, Strigături de horă, Bocete și altele.